

SPOLOK PRIATEĽOV TURZOVKY INFORMUJE

ROČNÍK XV.

č.10 (175)

Pripravil: IVAN GAJDIČIAR

V poradí druhej úvahe, venovanej 45. výročiu udeleniu štatútu mesta, obrátíme svoju pozornosť na pomenovanie turzovských ulíc. Tieto priestranstvá sú veľmi úzko späté s rozvojom každej lokality a jej vzrastajúcou zástavbou. Inak tomu nebolo ani v našom prípade. Preto sa pokúsme zrekapitulovať si všetky dodnes zachované názvy turzovských ulíc a uličiek a načrtnúť aj prípadné návrhy do budúcnosti, hoci tie sú veľmi často podmienené ochotou samosprávnych reprezentantov tej - ktorej obce.

TURZOVSKÉ ULICE A ULIČKY

Dôležitým prvkom, ktorý v našom prípade ovplyvňoval a ovplyvňuje rozvoj mesta je územie, terén, kde pôvodná obec vznikla. Hoci vždy v minulosti išlo o veľkú lokalitu čo do rozsahu chotára a ľudnatú čo do počtu obyvateľov, jej centrum bolo malé. V podstate išlo o územie dnešného centra mesta, kde stál kostol a obecný „úrad.“ Turzovka mala, ako vidiecke sídlo, agrárny charakter. Z hľadiska jej pôdorysu išlo o typickú voľnú rezazovú kolonizačnú dedinu, ktorá bola rozšírená počas valašského osídľovania. Pôdorys dediny má dva rady domov, ktoré sú umiestnené v doline pri potoku, resp. rieke. Medzi nimi prechádza hlavná cesta. Tam, kde je dolina veľmi vlhká, domy vystupujú na svahy alebo chrbty. Terén i pôdorys pôvodnej obce mal prirodzený vplyv na rozvoj a zástavbu obce a tým limitoval aj vznik verejných priestranstiev – ulíc, uličiek, prír. parkov či námestí.

Počiatky tvorby „ulice,“ ktorou bola pôvodne hlavná cesta prechádzajúca cez obec možno hľadať už v jej počiatkoch. Prvé pomenovania takto vzniknutých ulíc sú v Turzovke datované až na začiatok minulého storočia. Hoci jednotlivé časti chotára mali svoje názvy už dávno, viaceré dokonca ešte pred vznikom samotnej Turzovky (napr. Predmier, Hlineně) tie nespádajú do nášho záujmu sledovať vývin pomenovaní ulíc. Prvé pomenovania ulíc, ktoré sú z Turzovky známe pochádzajú len zo starých pohľadníc, išlo o **Hlavnú (Fő utca)**, **Hornú (Felső utca)** a **Kostolnú ulicu (Templom utca)**. Názvy týchto ulíc nie sú doložené nikde inde, len na spomínaných pohľadniach, preto je otázne, či to boli skutočne oficiálne používané pomenovania, alebo išlo skôr o zachytenie akejsi vtedajšej praxe. Všetky tri ulice sa vzťahujú na rôzne časti dnešnej Jašíkovej ulice, ktorá v rámci mesta dodnes plní svoju dominantnú pozíciu. Na pohľadnici zo začiatku 20. storočia je ako Kostolná ulica zachytená časť vedúca popri kostole, približne od dnešnej budovy Slovenskej sporiteľne. Ako Hlavná ulica je na inej pohľadnici pomenovaná časť vedúca popri Stanečkovej vile, dnešným Mestským úradom ku križovatke. V prípade Hornej ulice sme na určitých pochybnostiach, pretože obraz na pohľadnici zachytáva časť železničného prístrešia a niekdajšiu synagógu, čím by sa v podstate kryla s Hlavnou ulicou. Táto časť ulice sa označovala dvomi názvami a teda uvedené názvy boli len neoficiálnymi. Potvrzuje to aj prír. MNV v Turzovke Stredoslovenským energetickým závozom z apríla 1966: „na váš prír. vám odpovedáme, že v tunajšej obci Turzovka nie sú ešte ulice vôbec pomenované. Obec Turzovka bude pravdepodobne za krátky čas premenovaná na mesto, snáď potom sa vytvorí a pomenujú ulice.“ Znamená to, že až do udelenia štatútu mesta a následného stavebného rozvoja,

nebola potreba označovať tunajšie ulice.

Prvý pokus o zmenu tohto stavu zaznamenávame až v apríli 1974 kedy bolo vytvorených niekoľko návrhov, ktoré sa napokon zosumarizovali do zoznamu 30 názvov pre ulice a verejné priestranstvá. Medzi nimi boli napr. **Námestie SNP** (dnes pešia zóna pred budovou MsNV), **Nádražná ulica**, **Park Rudolfa Jašíka** (Park rodákov), **Revolučná cesta** (Beskydská), **Predmierska cesta**, **Partizánska ulica** (Hlinenská cesta), **Cintorínska ulica**, **Školská**, **Štúrova**, **Požiarická**, **Ulica 1. mája** či **Park vzorných pracovníkov** (Park kde stojí susedie drotárne). O dva roky neskôr boli na návrh názvoslovnej komisie schválené radou MsNV napr. tieto: **Mlynská** (od železničného prístrešia okolo požiarnej zbrojnice až k dnešnej kotolni), **Budovateľská** (od Urbárskeho domu po most do Závodia), **U Šarkov**, **Ulica Na Vršku** (od herne na Vršek), **Dlhovanská** (od žel. prístrešia do Dlhej), **Jilemnického**, **Háľkova**, **Pod kopanicou** a iné. Celkovo padlo 15 návrhov, no niektoré sa opakovali s návrhmi z pred dvoch rokov. Ďalšie návrhy názvoslovnej komisie pri MsNV boli schválené radou MsNV v apríli 1980. Tá sa nechala inšpirovať významnými osobnosťami slovenského národného života. Vznikli ulice **Hviezdoslavova**, **Sládkovičova**, **Palárikova**, **Jána Bottu**, **J. G. Tajovského** ale aj **Kysucká** či ulica **Padlých hrdinov**.

Naposledy sa názvy ulíc v Turzovke zmenili v roku 1992, v zmysle zákona SNR 517/90 Zb. o územnom a správnom členení SR, kedy došlo k pomenovaniu niektorých nových a premenovaniu niektorých starých ulíc nasledovne: **Revolučná cesta** premenovaná na **Kysuckú cestu**, **R. Jašíka dolná cesta** na ulicu **R. Jašíka**, **R. Jašíka horná cesta** na ulicu **M. R. Štefánika**, **Februárového víťazstva** na **Školskú ulicu**, **Kysucká** na **Beskydskú ulicu**, **Fučíkova** na **Hornú**, **Kukučínova** na **Javorovú**, **Gorkého** na **Pod Bukovinou**, **Jilemnického** na **Pod Vrškom**, **Háľkova** na **Krátku**, **Mládežnícka** na **Pod Brehom**, **Padlých hrdinov** na **Semetešskú cestu**, **Beskydská**

na **Korňanskú**, **Partizánska** na **Hlinenskú**, **Palárikova** na **Pod Kopanicou**, **J. Bottu** na **Na Kempe**, **Sládkovičova** na **Slovanskú**. V tom čase došlo aj k pomenovaniu, dovtedy bezmenných ulíc.

Hoci by sa to možno na prvý pohľad nezdalo, aj názvy ulíc do určitej miery odrážajú historický vývoj, alebo by tak mali činiť pokiaľ sa dá. O čo ide? V Turzovke je pekným príkladom **Mlynská ulica**, z ktorej názvu možno vyčítať, že niekde v týchto miestach sa v minulosti nachádzal mlyn. Skutočne tak tomu bolo. Iné pomenovania vychádzajú zo starších pomenovaní, resp. miestnych názvov – **Semetešská cesta**, **Pod Kempou**, **Pod Vrškom**, **Sídliisko Šarky**, **U Uhrov**, **Hlinenská** a pod. Ďalšie nesú pomenovania po významných osobnostiach L. Štúra, A. Bernoláka, M. R. Štefánika či R. Jašíka. Aj tieto majú svoje opodstatnenie. Hoci by sa dalo namietť, že ak už pomenujeme ulice po významných osobnostiach, nezaškodilo by viac našich regionálnych, resp. priamo turzovských osobností. Pre inšpiráciu netreba chodiť ďaleko, z Turzovky pochádzali alebo v nej pôsobili viaceré výnimočné osobnosti, napr. **J. N. Daniš**, **J. N. Ružička**, **F. Tagáni**, **D. B. Lippay**, **A. Pritz**, **K. Točík**, **J. Sekáč**, **A. Cvinček**, **M. Gažík**, **J. Rudinský**, **J. Belaj Stolárik**, **J. Haranta** a iní. Takto by sa aj naše turzovské osobnosti dostali viac do povedomia tunajších obyvateľov. Príkladným bolo pomenovanie námestia Juraja Turza po zakladateľovi Turzovky.

Bolo by nelogické a v súčasnej dobe aj úplne zbytočné žiadať premenovanie tých ulíc, kde by boli prilehavesšie historické názvy, alebo aby boli pomenované po turzovských či kysuckých osobnostiach. No aj v súvislosti so schválením nového územného plánu a s rozvojom budúcej zástavby, by bolo vhodné mať do budúcnosti na pamäti aj primerané pomenovania ulíc a priestorov, ktoré z tejto činnosti vzniknú. Oplatí sa nad tým zamyslieť, najmä ak si Turzovka zvolila slogan „živé mesto s históriou“.

Mgr. DRAHOMÍR VELIČKA, PhD.

PRIPOMÍNAME SI

V sobotu 12. októbra 2013 uplynie 125 rokov od času, čo sa v Čadci narodil publicista EUDOVIT CYRIL JANOTA. V rokoch 1919 – 1923 pôsobil ako notár v Turzovke, kde sa m. i. zaslúžil aj o založenie infekčnej nemocnice. Bližšie o ňom publikujeme v monografii TURZOVKA 1598 – 1998 na str. 446.

POTEŠILO NÁS

V pondelok 23. septembra 2013 sa v zasadacej sieni MsÚ v Turzovke za účasti primátora mesta Miroslava Rejdu zišli organizátori a spoluorganizátori Turzovského leta 2013, aby spoločne vyhodnotili jeho jednotlivé podujatia a prijali opatrenia pre rok 2014. Na stretnutí sa dostalo osobitného ohodnotenia a poďakovania Spolku priateľov Turzovky za jeho aktivity a úroveň ním pripravených akcií. Na záver Spolok v zastúpení svojim prezidentom Ivanom Gajdičiarom st. prevzal z rúk primátora a riaditeľky KaSS Agáty Machovčáckovej ďakovný list.

SMÚTOČNÉ OZNÁMENIE

S veľkým zármutkom oznamujeme, že nás 25.9.2013 vo veku 62 rokov navždy opustila členka nášho Spolku

MUDr. EVA DLHOPOLČEKOVÁ

Celej rodine a pozostalým vyslovujeme úprimnú hlbokú sústrasť. Bude nám všetkým veľmi chýbať jej skromnosť a ochota napomáhať spolčovým aktivitám. ČEST JEJ PAMIATKE.

POĎAKOVANIE

Ďakujeme členovi Spolku, Mgr. Drahomírovi Veličkovi, PhD. z Turzovky, za ďalší cenný dar pre budúce Mestské múzeum. Tento raz daroval niekoľko starších drobných tlačí: M. M. Hodža : Der Slovak. Beiträge zur beleuchtung der slawischen Frage in Ungarn (Praha 1848), J. M. Hurban : Cirkew Ewangelicko-lutheránska wjeji wnitřních žiwlech a bojích na světě (Skalica 1861), O. Dianiška : Nábožné kázání (Budapešť 1878), J. Egry : Katolícky spevník so sprievodom organu (Brno 1865), O. Dibák : Z borby za slobodu slovenského národa (Žilina 1938). Múzeu daroval aj obraz českého akademického maliara Miloslava Pečinku z Jihlavy : „Turzovka - U kovárný“ z roku 1959.

V rámci prebiehajúcej zbierky priebežne zhromažďujeme listinné dokumenty osobného a rodinného charakteru, fotografie a pohľadnice, knihy a literatúru, predmety z textilu a ostatné drobné predmety a pamiatky. Všetci, čo sa rozhodnú predmety obdobného charakteru darovať budúcemu múzeu, môžu ich priniesť do Kancelárie SPT (Konzerváren), Klientskeho centra (Podateľňa MsÚ), MIC, alebo Mestskej knižnice (Dom kultúry RJ), kde spolu s nimi zanechajú kontaktné údaje a adresu.

V tejto súvislosti žiadame, aby nám občania zatiaľ nenosili trojrozmerné predmety, pretože máme problém s ich uskladnením, ale počkali s nimi až do termínu novej výzvy.

Vo štvrtok 24. októbra 2013 oslávi v Prahe okružle 80. narodeniny turzovská rodáčka

ANNA KRAUSOVÁ
– MAREJKOVÁ,
gymnastka, olympionička.

S rodinou sa presťahovala na Moravu do Bystřice pod Hostýnem, kde absolvovala základnú školu. Stala sa členkou Sokola, v r. 1948 sa zúčastnila Vsesokolského zletu v Prahe ako dorastenka. V r. 1952 absolvovala v Prahe Tyršov ústav pre telesnú výchovu a šport. Na umiestnenku sa dostala ako inštruktorka pracovných záloh do Olomouca, kde sa systematicky začala venovať gymnastike. Výkonmi upútala natoľko, že ju aj s trénerom Zdeňkom Hoškom presťahovali do Ústredného domu armády v Prahe (neskôr premenovaný na Duklu). V r. 1954 sa zúčastnila MS v Ríme, kde sa v individuálnej súťaži vo viacboji umiestnila na 22. mieste a bola tiež členkou

družstva ČSR, ktoré obsadilo 3. miesto. V r. 1956 reprezentovala na OH v Melbourne, v individuálnej súťaži vo viacboji obsadila 11. miesto, bola členkou družstva ČSR, ktoré obsadilo 5. miesto a v spoločnom cvičení družstva s kuželmi 7. miesto. Najlepší výsledok dosiahla v cvičení na kladine, kde sa spolu s Ruskou Larisou Latyninovou delila o 4. miesto rovnakým počtom bodov. V r. 1957 sa zúčastnila prvých ME v Bukurešti. V individuálnej súťaži obsadila 6. miesto. Napokon štartovala v r. 1958 na MS v Moskve, kde v individuálnej súťaži obsadila 14. miesto a bola členkou družstva ČSR, ktoré získalo 2. miesto. Pri príprave na OH v Ríme v r. 1959 začali u nej problémy s chrbtícou a s vrcholovým športom musela skončiť. Pôsobila ako rozhodkyňa a zároveň študovala na Fakulte telesnej výchovy a športu na UK v Bratislave, kde v r. 1965 získala trénersku kvalifikáciu. V r. 1958 sa vydala za Tadeáša Krausa, 22-násobného čs. reprezentanta vo futbale, účastníka dvoch MS (1954 a 1958). V r. 1968 – 70 s manželom odišla do Austrálie, pomáhala tu s rozvojom gymnastiky, pôsobila na Cypre v r. 1976 – 1980 a opäť v r. 1983 – 1985. V r. 2003 dostala od Slovenského olympijského výboru vysoké vyznamenanie - Bronzové kruhy SOV. V súčasnosti žije v Prahe.

BLAHOŽELÁME

V októbri 2013 oslávia životné jubileá a polokružle narodeniny členovia Spolku

GABRIELA CHOVAŇOVÁ,
Turzovka

Mgr. TERÉZIA
ŠUPOĽOVÁ, Turzovka

JOZEF KORENÝ,
Trenčín

Mgr. ADAM JANEŠÍK
Čadca

Želáme im všetko najlepšie, najmä pevné zdravie a v ďalších rokoch života veľa šťastia, úspechov a rodinnej pohody.

Aktuálne informácie o činnosti nášho Spolku
Nájdete na webových stránkach
www.spolokpriatelovturzovky.sk